

Op weg naar positieve ouders!

Meesterstuk in het kader van de opleiding Master SEN
Leerroute Gedragsspecialist
Leerjaar 2010-2011
Student Marijke Rietveld
31-05-2011
Begeleid door Piet Koppejan
Fontys Opleidingscentrum Speciale Onderwijszorg, Tilburg

Concept meesterstuk

Voorwoord

Het praktijkonderzoek "Op weg naar positieve ouders" heb ik gekozen, omdat ik in de praktijk regelmatig te maken heb met kinderen, die zich eenzaam voelen of verdrietig zijn door (vaak onbewust) toedoen van ouders van medeleerlingen. Vaak zijn dit ook kinderen, die een gedragsprobleem hebben en daardoor al opvallen in de groep en ook daarbuiten. Daardoor hebben ze het al moeilijk en het gaat me aan het hart, dat deze kinderen daar bovenop ook nog eens op een soms harde manier buiten de groep gehouden worden.

Ik wil nu onderzoeken of ouders er gevoelig voor zijn om juist deze kinderen op een positieve manier te benaderen en zo hun school- en jeugdperiode prettiger en zorgelozer te maken. Om te zorgen dat deze kinderen ook echt onbezorgd kind kunnen zijn! Door mijn eigen kennismaking met oplossingsgericht werken en de daarbij horende positieve en toekomstgerichte benadering ben ik erg enthousiast geworden voor deze wijze van probleemoplossing. Ik wil dat graag overbrengen op iedereen die ervoor openstaat en mee wil helpen onze schoolbevolking een leuke en prettige schooltijd te bezorgen. Dit ook omdat wij als OcTHO-school een missie uit willen dragen die luidt:

Wij verzorgen kwalitatief hoogwaardig openbaar (primair) onderwijs, voor alle kinderen tot en met groep 8 op Tholen, in een veilige omgeving, ongeacht achtergrond, levensbeschouwing, (geloofs-)opvattingen, cultuur en/of individuele capaciteiten Wij streven ernaar onze onderwijskundige en pedagogische kwaliteit te blijven ontwikkelen en daarmee alle kinderen het onderwijs te bieden dat op hen aansluit, zodat zij optimaal worden voorbereid op het vervolgonderwijs.

GSD2 Ij 2_BoZ_ Marijke Rietveld_meesterstuk_ Op weg naar positieve ouders_mei 2011.

Inhoudsopgave.

Voorwoord.	pagina 2
Inhoudsopgave.	3
Samenvatting	4
1. Inleiding	5
1.1 aanleiding	
1.2 probleemstelling	
1.3 verantwoording van de probleemstelling	
2. Theoretische onderbouwing	8
3. Onderzoeksmethodologie	12
3.1. Welke onderzoeksvorm en wat zijn de afwegingen daartoe?	
3.2. Hoe verzamel ik data?	
3.3. Wie zijn erbij betrokken	
3.4. Hoe analyseer ik de data?	
3.5. Betrouwbaarheid.	
3.6. Ethische aspecten.	
4. Presentatie van data en bevindingen en analyse daarvan	15
4.1 De leerlingen	
4.2 De ouders	
4.3 Mijn collega's	
4.4 Mijn eigen inbreng	
5. Antwoorden op mijn onderzoeksvraag en daaruit voortvloeiende conclusies	26
6. Evaluatie: Reflectie op mijn onderzoeksresultaten	28
7. Nawoord	30
8. Literatuurlijst.	31
9. Bijlagen.	32

Samenvatting.

Dit meesterstuk is een weerslag van mijn onderzoek op onze basisschool naar het welbevinden van onze leerlingen . Dit in samenhang met de positieve/negatieve benadering door volwassenen (andere ouders dan hun eigen).

Eigenlijk is het een onderzoek geworden naar het hele welbevinden van onze leerlingen.

Ik heb eerst geconstateerd wat de “problemen” zijn en aan de hand daarvan vragenlijsten opgesteld voor leerlingen, ouders en collega’s. Alle betrokkenen zijn gehoord op deze manier.

De vragenlijsten zijn anoniem ingevuld. Niemand hoeft dan bang te zijn ergens op aangesproken te worden.

Na inlevering heb ik alle lijsten geturfd en daarna percentages berekend en vermeld. Aan de hand daarvan heb ik tabellen gemaakt en later conclusies getrokken. Deze conclusies gebruik ik om interventies te bepalen. .

1. Inleiding.

1.1 Aanleiding.

In het voorwoord heb ik al kort beschreven wat mijn drijfveren zijn om onderzoek te doen naar de manier waarop ouders andere kinderen dan hun eigen kinderen benaderen en deze benadering zien te verbeteren.

Het valt me regelmatig op, dat bepaalde kinderen echt buitengesloten worden omdat ze druk zijn of te wild of een te grote mond hebben. Op niet bepaald subtiele wijze worden ze afgewezen door ouders van klasgenootjes en buitengesloten van kinderfeestjes en andere leuke dingen die kinderen na schooltijd samen doen. Het is triest als je zo'n gezichtje ziet als een kind weer eens “ de kous op de kop heeft gehad “ en niet begrijpt waarom dit gebeurt. Deze regelmatig voorkomende gebeurtenissen vormen voor mij de aanleiding tot dit voorgenomen onderzoek.

Graag wil ik proberen invloed uit te oefenen op de manier waarop volwassenen omgaan met andermans kinderen door te onderzoeken waarom ouders deze kinderen soms op een negatieve manier benaderen en aan de hand daarvan kan ik misschien tot een oplossing komen die voor alle partijen positief uitpakt, maar natuurlijk vooral voor de kinderen! Mijn uitgangspunt is het positief benaderen van elk kind door de volwassenen in zijn omgeving. Elk kind heeft genoeg positieve dingen. Mijn belangrijkste doel is, de ouders dat onder ogen te brengen en ze te “leren” die positieve elementen te gebruiken in de benadering van deze zich ongewenst voelende kinderen. Het is een netelig onderwerp en ik ben me ervan bewust, dat ik terdege rekening moet houden met de gevoelens van alle partijen om dit praktijkonderzoek te laten slagen! Gelukkig werk ik al een flink aantal jaren op deze school en zijn mijn contacten met de ouders goed en is er ook een vertrouwensband. Ondanks dat wil ik zorgen, dat het vertrouwen blijft en ik niet overkom als bemoeial of iemand die ze wel even zal vertellen hoe het moet! Dat ligt al helemaal niet in mijn aard, maar iemand die zich aangesproken voelt zal het misschien toch negatief opvatten, al is dat zeer zeker niet de bedoeling.

Ik wil mijn onderzoek doen aan de hand van anoniem in te vullen vragenlijsten, zodat er later op geen enkele manier revanche genomen kan worden door zich aangesproken voelende ouders. De resultaten wil ik de ouders ook laten weten, zodat ze ook kennis nemen van de gevoelens van negatief benaderde kinderen en hun ouders (anoniem!!!) en ik ook de mogelijkheid heb positieve invloed te gaan uitoefenen op de hele situatie.

GSD2 Ij 2_BoZ_ Marijke Rietveld_meesterstuk_ Op weg naar positieve ouders_mei 2011.

Onlangs was er weer een incident op het plein met een leerling uit groep 7/8 en een boze ouder. Dit is voor mij de aanleiding om niet alleen een vragenlijst te laten invullen door de ouders, maar ook door de leerlingen van de hogere groepen. (Groep 3 t/m 8) . Ook wil ik mijn collega's mee laten werken aan het onderzoek, omdat ook zij met de bovenstaande situatie te maken hebben.

1.2 Probleemstelling.

Mijn onderzoeksvraag is de volgende:

Ik onderzoek de opstelling van ouders t.o.v. andere dan hun eigen kinderen, omdat ik naar aanleiding van de uitkomsten van mijn onderzoek interventies wil ondernemen waardoor ik kan bereiken dat kinderen in het algemeen positief benaderd worden, teneinde te bewerkstelligen dat **alle** kinderen zich veilig en geaccepteerd voelen.

Mijn onderzoek vindt plaats naar de situatie op de school waar ik werk en waar de directe omgeving ook bepalend is voor de sociaal-culturele leefomgeving in dit kleine en vrij besloten Zeeuwse dorpje. Het dorp is eigenlijk in twee delen verdeeld: het streng christelijke deel en het "openbare" gedeelte waartoe onze schoolbevolking behoort.

Belang heeft dit onderzoek voor de kinderen, de ouders, mijn collega's en zeker voor mezelf. Het zal me een heel prettig en voldaan gevoel geven als ik het leven voor de betreffende kinderen een stuk lichter kan maken.

Het doel van mijn onderzoeksvraag is te bereiken, dat een kind niet beoordeeld wordt op zelden voorkomend gedrag, maar op zijn positieve eigenschappen!

Mijn platform is de vertrouwensband met de ouders van mijn leerlingen en met de leerlingen zelf.

Een probleem is, dat er niet zoveel geschreven is over dit onderwerp. Er is heel veel geschreven over de ouder/kind-relatie in gezinsverband. Ook over de relatie ouder/school is voldoende te vinden, maar over de relatie volwassene/ vreemd (niet eigen, maar wel bekend) kind is weinig tot niets te vinden. Waarschijnlijk heeft niemand zich tot nu toe geroepen gevoeld hier onderzoek naar te doen.

Wat de meningen over dit onderwerp zijn weet ik nog niet.

Mijn persoonlijke reden om voor deze vraag te kiezen is het onvermogen en het verdriet van kinderen om tegen de (vaak onbewust harde) volwassene op te boksen en volledig geaccepteerd te worden. Vanaf het eerste moment, dat ik na moet denken over het meesterstuk, heb ik dit onderwerp in mijn hoofd, omdat in mijn groep een kind zit waarbij dit heel erg speelt en ik de gevolgen van negatieve benadering van heel dichtbij meemaak.

GSD2 Ij 2_BoZ_ Marijke Rietveld_meesterstuk_ Op weg naar positieve ouders_mei 2011.

Er zijn meerdere kinderen bij wie het in meer of mindere mate speelt, maar bij dit ene kind wordt zijn hele leventje er eigenlijk door bepaald.

Omdat ik toch wel een praktijkmens ben (en een gevoelsmens), voel ik me geroepen iets aan deze situatie te doen!

Ook voor anderen is deze onderzoeksvraag interessant, omdat het probleem zich in veel situaties voordoet. In het bijzonder is het eigenlijk interessant voor de betrokken kinderen. Zij spelen de hoofdrol!

1.3 Verantwoording van de probleemstelling.

Mijn probleemstelling is eigenlijk een open vraag:

Op **welke manier** kan ik *ervoor zorgen*, dat **bepaalde, opvallende kinderen** op onze school door andere volwassenen dan hun ouders **positief benaderd worden** in de toekomst en zich daardoor *veilig zullen voelen*?

Op **welke manier**?

- Kan ik deze kinderen helpen door gesprekken met de ouders over positief benaderen te voeren?
- Kan ik helpen door deze ouders artikelen te laten lezen over de effecten van positieve benadering van kinderen?
- Kan ik hen helpen door voorbeelden van positieve benadering te laten zien in de omgang van alledag op onze school en in de eigen groep?

Bepaalde, opvallende kinderen:

- drukke kinderen
- wilde kinderen
- kinderen, die soms een grote mond hebben
- kinderen, die zich anders gedragen dan het doorsnee kind en daardoor opvallen in de groep waar zij zich in manifesteren

Positief benaderd worden.

Positief benaderen houdt voor mij in, dat naar de leuke, positieve en sociale kenmerken van een kind wordt gekeken en het kind wordt gemotiveerd daar gebruik van te maken in het contact met de andere kinderen en hun ouders. Motiveer het kind tot positief gedrag door het te complimenteren met dit gedrag! Het zal daardoor gemotiveerd worden meer van dat

GSD2 Ij 2_BoZ_ Marijke Rietveld_meesterstuk_ Op weg naar positieve ouders_mei 2011.

positieve gedrag te laten zien. Zeker als het merkt daardoor betrokken te worden bij de andere kinderen en geaccepteerd te worden door de bijbehorende volwassenen.

2.Theoretische onderbouwing.

De afgelopen tijd heb ik me ondergedompeld in ladingen literatuur over de relatie volwassene-kind. Helaas is de tendens, dat er veel wordt en is geschreven over deze relatie in gezins- en familieverband en ook over de relatie leerkracht-leerling, maar vrijwel niets over de relatie tussen een volwassene en een willekeurig kind. Tenminste niet op het sociale vlak zoals ik het bedoel.

Ook wil ik daarover graag meer weten tegen de achtergrond van een klein, besloten, grotendeels christelijk dorpje in Zeeland.

Ik heb eerst de rechten van het kind opgezocht bij Unicef) en beschouw dit als een soort kapstok waaraan de voorwaarden voor een zorgeloze jeugd zijn opgehangen. Ieder kind, niet alleen kinderen uit derde-wereld-landen, heeft recht op deze voorwaarden. Dit internationaal verdrag inzake de rechten van het kind kent 40 artikelen, die ieder mens jonger dan 18 jaar bescherming bieden op alle mogelijke gebieden. Enkele daarvan zijn: recht op eigen identiteit; recht op naam en nationaliteit; recht op leven en ontwikkeling; elk kind heeft recht op een veilige omgeving om te wonen en te spelen. Dit zijn enkele van de rechten, genoemd in het kinderrechtenverdrag. Ook heeft ieder kind recht op bescherming, zodat het zich veilig kan voelen. Daar ligt de grondslag voor mijn onderzoek. Ook alle kinderen in het dorp waar ik werk willen zich graag veilig voelen. Ik hoop daar in de toekomst met de resultaten van mijn onderzoek aan te kunnen bijdragen door de juiste acties te ondernemen.

Ook is de leefomgeving van de kinderen van invloed op hun gevoel van veiligheid. Onze leerlingen leven in een klein Zeeuws dorpje. Een vrij besloten gemeenschap met een naar verhouding vrij streng christelijk deel. Het christelijke en niet-christelijke deel leven naast elkaar en niet met elkaar. Wij, als school, hebben ook weinig tot geen contact met de reformatorische school in het dorp waar wij lesgeven. Dat is een vrij grote school met een streekfunctie..

Vroeger was er een school op het dorp waar alle gezindten op zaten, maar een jaar of 35 geleden is dat veranderd. De school is in tweeën gesplitst en verder gegaan als de openbare school en de reformatorische school. Daarmee kwam er een duidelijke scheidslijn tussen openbaar en christelijk. Jammer voor het dorp! Dit is cultuurbepalend!

GSD2 Ij 2_BoZ_ Marijke Rietveld_meesterstuk_ Op weg naar positieve ouders_mei 2011.

In een rapport van de Universiteit van Amsterdam en het Instituut Scoop (rapport: De sociale draagkracht van dorpen in Borsele, 2008) staan conclusies, die ook kunnen gelden voor het dorp waar ik werk de leefbaarheid wordt niet alleen bepaald door de infrastructuur en voorzieningen, maar nadrukkelijk ook door wat dorpsbewoners met en voor elkaar ondernemen. De kracht van het dorpsleven komt ook terdege uit de mensen zelf in de omgang met elkaar. Dit geldt ook in het dorp waar ik werk. Helaas wordt er weinig ondernomen met en voor elkaar door *alle* dorpsbewoners. De “openbare” kant organiseert veel en doet ook van alles voor de jeugd. Maar het blijft toch een besloten gemeenschap met een beperkte sociale cohesie.

De relatie van de school met de ouders is ook belangrijk voor de relatie kind-volwassene. Als er respect is voor elkaars standpunten en voor de manier waarop met de kinderen wordt omgegaan is dat ook van invloed op de manier waarop de ouders/volwassenen met onze leerlingen omgaan. Men zegt niet voor niets, dat goed voorbeeld goed doet volgen. De relatie ouders/school is een relatie waarin loyaliteit, professionalisme en mimicri (je aanpassen aan de emotionele stijl van de ander) van belang zijn. (Jeninga, 2008). Het is verstandig ongeschreven regels binnen een gezin te leren kennen en te respecteren, zodat goed contact bevorderd wordt (ook al sta je niet achter deze regels). Goed contact en daarmee samenhangend respect zorgen ervoor, dat het mogelijk is invloed uit te oefenen op de manier waarop volwassenen omgaan met andere kinderen in de school- en dorpsomgeving. Je kunt op een ongedwongen manier een gesprek aangaan en proberen het gesprek een door jezelf van tevoren bepaalde richting uit te laten gaan. Zo kun je proberen een netelig onderwerp op een ontspannen manier te benaderen en (hopelijk) te bespreken.

Het is ook van belang om met de ouders van negatief benaderde kinderen te spreken over wat er met hun kind gebeurt. Vooral ook, omdat de bedoelde kinderen ook kans lopen genegeerd te worden door andere kinderen, die door hun ouders beïnvloed worden in met wie ze omgaan. (*Daar moet je niet mee spelen! Dat is zo'n rare! Of :Daar wil ik je niet meer mee zien spelen!*) Het is dan heel pijnlijk als er situaties ontstaan waarbij het ene kind wel mee naar binnen mag bij een vriendje en de ander op de stoep moet blijven staan. Ook het uitgesloten worden van kinderfeestjes doet veel pijn. Het buitengesloten worden is erger dan pesten. Een gepest kind heeft nog contact met de groep, al is het op een negatieve manier. Een genegeerd kind heeft zelfs dat niet meer en raakt gestresst. (Ellen Peters, 2010) Het heeft een hoger gehalte aan het stresshormoon Cortisol (dat vrijkomt als een kind gestresst raakt) dan gepeste kinderen. Ellen Peters heeft de voor haar onderzoek bekeken kinderen, die werden buitengesloten en geen vriendjes hadden, 5 keer per dag getest d.m.v. onderzoek van het wangslijmvlies en constateerde dat deze kinderen de hele dag een hoog cortisolniveau hadden. Hiermee wordt dus aangetoond, dat bovenstaande bewering klopt: pesten levert nog

GSD2 Ij 2_BoZ_ Marijke Rietveld_meesterstuk_ Op weg naar positieve ouders_mei 2011.

een vorm van contact op, ook al is dat ook stressbevorderend, maar het buitengesloten zijn levert nog meer stress op!

In een artikel van Irene Hemels (Balans, nr.7, 2010) over PBS (Positiv Behaviour Support) wordt gesproken over probleemgedrag als een uiting van onvermogen. Kinderen met een etiketje worden beoordeeld naar dat etiket en niet naar hun gedrag. Het gedrag van het kind hebben in de wandelgangen iets moet als uitgangspunt genomen worden en niet het etiket! Sommige ouders gehoord over een ADHD-onderzoek bij een kind en plakken er direct het etiket op, terwijl er niets bekend is. Men baseert zich op uitspraken, die vaak ondoordacht gedaan worden door andere ouders, die de klok hebben horen luiden, maar niet weten waar de klepel hangt. Alles wat het kind doet wordt daarnaar beoordeeld! Terwijl het kind zich over het algemeen prima gedraagt en alleen in bepaalde situaties uit de band springt. Bij PBS is het uitgangspunt om een kind positief te benaderen en zo te ondersteunen in zijn gedrag. Een kind groeit door die positieve aandacht en daardoor zal zijn gedrag ook positief beïnvloed worden. Iedereen heeft waardering en aandacht nodig. In dit artikel wordt ook de Bucket of Attention genoemd, het emmertje met aandacht dat voortdurend gevuld moet worden om je goed te voelen! (Niet alleen kinderen, maar iedereen.)

Ik hoop, dat ik de kans krijg dit emmertje onder de aandacht van de ouders te brengen en ook de positieve invloed ervan te kunnen overbrengen! De betrokkenheid van ouders is onmisbaar en maakt het mogelijk onze handelswijze op elkaar en de kinderen af te stemmen.

Positieve benadering werkt! Bestrafen lokt nieuwe gedragsproblemen uit (Sue Lin Goei, 2010) Gedrag is te leren, zegt zij in dit artikel en ze benadrukt dat dit ook geldt voor leerkrachten en ouders.

Als opvoeders zitten leerkrachten en ouders in hetzelfde schuitje wat betreft het omgaan met gedragsproblemen (Wim Meijer, 2010) en samenwerking tussen ouders en school levert dus winst op.

Het omgaan met ouders die hun woede uiten tegenover een kind vraagt ook een eigen aanpak. Het is goed te bedenken, dat de woede een uiting is van voorgaande gebeurtenissen, die een gedachte en een gevoel oproepen, die zich uiten in agressief gedrag (Ryckaert, 2005). Vooral het gevoel, dat je eigen kind iets is aangedaan kan veel agressie oproepen ten opzichte van een leerkracht, maar ook ten opzichte van andere kinderen. Door de uitbarsting in de eerder genoemde onderdelen (gebeurtenis-gedachte-gevoel) te splitsen is de reactie beter hanteerbaar en controleerbaar. Ik kan me daarmee ook beter voorbereiden op een "moeilijk gesprek" hierover.

GSD2 Ij 2_BoZ_ Marijke Rietveld_meesterstuk_ Op weg naar positieve ouders_mei 2011.

Gelukkig komt dit soort voorvallen niet dagelijks voor op onze school, maar ik moet er toch rekening mee houden en enigszins voorbereid zijn.

Michael Durrant (2007) schrijft over problemen op school, dat ze de neiging hebben, net als andere moeilijkheden, uit te groeien tot vicieuze cirkels, die ertoe leiden, dat een probleemgerichte kijk wordt versterkt. Andere informatie over leerling of betrokken volwassene wordt aan de aandacht onttrokken door dat alleen het probleem aandacht krijgt. De positieve kenmerken van een leerling, leerkracht of ouder worden vaak over het hoofd gezien terwijl die juist kunnen zorgen voor een verrijkende verandering, die positief kan werken op toekomstig gedrag of functioneren.

Hieruit blijkt dus ook hoe belangrijk het is in gesprek te gaan (oplossingsgericht!) en daarmee andere bronnen aan te boren die negatief gedrag kunnen ombuigen in positief gedrag.

Dit standpunt zou ook ingenomen moeten worden door ouders, die kinderen negatief benaderen als ze hun eigen kind aangevallen weten/denken. Vaak gaan die ouders er zonder nadenken op af en maken het nog erger in plaats van oplossingen te zoeken.

3. Onderzoeksmethodologie.

3.1 Welke onderzoeksvorm en wat zijn de afwegingen daartoe?

Om een zo duidelijk mogelijk beeld te verkrijgen wil ik onderzoeksgegevens verzamelen door middel van vragenlijsten. (Kallenberg, Koster, Onstenk, Scheepsmma, 2010). Ik wil een vragenlijst voor de ouders samenstellen, één voor de leerlingen vanaf groep 3 tot en met groep 8 en ook één voor mijn collega's.

Drie vragenlijsten, zodat mijn onderzoekskwestie van drie kanten bekeken wordt. Daarbij komt ook nog mijn eigen visie, die de aanzet is tot dit onderzoek, dus eigenlijk van vier kanten een visie op het probleem.

In eerste instantie dacht ik aan het houden van interviews , maar ik ben bang, dat die wijze van informatieverwerving toch zorgt voor ingehouden reacties. Ik bedoel daarmee, dat sommige mensen zich niet echt open durven uitlaten over de contacten volwassene/kind. Ze zullen zich dan beperkt voelen in hun mogelijkheid tot uiten van hun gedachten of van wat ze opgemerkt hebben in contacten tussen volwassenen en kinderen op het schoolplein of rond de school. Menig ouder is op de hoogte van het negatief benaderen van het eigen of andermans kind, maar zegt er weinig tot niets over, omdat er kans bestaat, dat dat als een soort boemerang werkt op henzelf.

Vragenlijsten scheppen de mogelijkheid anoniem te reageren en daardoor vrijer te zijn in je uitlatingen. Wel wil ik de mogelijkheid scheppen om toch in gesprek te treden als een ouder daar behoefte aan heeft. Ouders kunnen me dan even mailen of aanspreken op school. Daar zijn voldoende mogelijkheden toe.

Omdat ik bij ons op school ook vertrouwenspersoon ben, heb ik de laatste jaren al diverse malen vertrouwelijke gesprekken gevoerd, die soms direct maar ook wel zijdelings met de door mij te onderzoeken problematiek te maken hebben.

Door de opzet met vragenlijsten bereik ik ook alle gezinnen van onze school en kwantitatief is deze opzet dan ook de beste.

Mijn onderzoek valt onder het hoofdstuk *casestudy*. Het onderzoek richt zich op een specifieke situatie en daar ga ik gegevens over verzamelen die meer duidelijk maken over de problematiek die speelt, maar dit onderzoek behelst ook een onderwerp dat enigszins in de taboesfeer zit. Ik wil door dit onderzoek meer inzicht krijgen in deze specifieke situatie.

Duidelijk is ook, dat dit onderzoek niet algemeen is, maar gericht op onze eigen onderwijssituatie in dit specifieke dorp .

GSD2 Ij 2_BoZ_ Marijke Rietveld_meesterstuk_ Op weg naar positieve ouders_mei 2011.

3.2 Hoe verzamel ik data?

De manier waarop ik data ga verzamelen heb ik hierboven al vermeld en verantwoord. Ik maak vragenlijsten die ik afstem op de groepen waar ze voor bestemd zijn: ouders, leerlingen en collega's. Ik stel niet teveel vragen, maar wil wel graag duidelijke en korte antwoorden hebben, die ik om kan zetten in percentages. Het onderzoek levert daardoor duidelijke feiten op en is daardoor toegankelijk voor degenen die het aangaat en er in geïnteresseerd zijn. Ook moeten er interventies op kunnen volgen. Het is uiteindelijk de bedoeling.. dat alle ouders zoveel mogelijk gebruik maken van een oplossingsgerichte positieve benadering.

3.3 Wie zijn er bij betrokken?

Als belangrijkste betrokkenen in mijn onderzoek moet ik de betreffende leerlingen, die slachtoffer zijn van negatieve benadering en buitengesloten worden, natuurlijk op de eerste plaats zetten. Zij zijn het waar ik mijn onderzoek voor opzet en zij zijn het waar mijn zorg naar uitgaat.

Maar even belangrijk eigenlijk zijn de ouders, die ik wil beïnvloeden naar aanleiding van mijn onderzoek, om zich tegenover elk willekeurig kind positief op te stellen en zodoende een prettige en veilige omgeving te scheppen voor alle kinderen op en rond onze school.

Ook mijn collega's hebben een belangrijke rol: zij kunnen signaleren welke kinderen zich wel of niet veilig voelen of belaagd door negatieve ouders.

Bij elkaar genomen zijn dus alle betrokkenen even belangrijk om dit onderzoek te laten slagen en belangrijke positieve interventies naar aanleiding van de resultaten te ondernemen.

En natuurlijk ben ik zelf ook betrokken bij dit onderzoek. Zeer betrokken zelfs, anders was ik dit niet gestart!

3.4 Hoe analyseer ik de data?

Nadat alle betrokkenen de vragenlijsten hebben ingevuld en geretourneerd, kan ik aan de hand van de gegeven antwoorden een analyse maken. Als het goed is, zijn de antwoorden duidelijk en niet voor meerdere uitleg vatbaar. Ze geven een bepaalde richting aan en die richting heb ik nodig om na analyse te kunnen bepalen welke interventies er eventueel nog gedaan moeten worden. De analyse maakt ook duidelijk of mijn oplossingsgerichte manier

GSD2 Ij 2_BoZ_ Marijke Rietveld_meesterstuk_ Op weg naar positieve ouders_mei 2011.

van werken sinds de kennismaking daarmee, van invloed is op ouders, leerlingen en collega's. Hebben zij de positieve invloed waargenomen? Hebben ze er elementen uit overgenomen of is er totaal geen invloed merkbaar? Ik hoop, dat de analyse van de antwoorden daarin duidelijkheid gaat brengen.

3.5 Betrouwbaarheid

De betrouwbaarheid van mijn onderzoek wordt vergroot doordat ik alle betrokkenen mee laat doen. Dus niet alleen onze leerlingen, maar ook de ouders en mijn collega's. Mijn probleemstelling wordt dus vanuit verschillende standpunten bekeken (triangulatie!) en voegt informatie toe aan mijn eigen standpunt. Als het goed is, is het een verrijking voor mijn eigen inzicht in de door mij geconstateerde problemen en helpt dat antwoorden en mogelijke oplossingen te vinden op mijn onderzoeksvraag.

3.6. Ethische aspecten

Alle informatie, die ik heb verkregen door middel van de vragenlijsten, maar ook de informatie opgedaan in de praktijk van alledag, zal ik zo zorgvuldig mogelijk gebruiken in mijn onderzoek. Ik wil de privacy van mijn informatieverstrekkers waarborgen en ervoor zorgen, dat niemand later aangesproken kan worden op uitlatingen die zijn gedaan of informatie die is verstrekt om mij te helpen bij mijn onderzoek.

Alle medewerkers zijn op de hoogte gesteld van het feit, dat hun ter beschikking gestelde informatie anoniem zal worden verwerkt/gebruikt.

Zelf zal ik alle informatie met respect verwerken en alleen gebruiken voor het door mij aangegeven doel.

4. Presentatie van data en bevindingen en analyse daarvan

Dan ben ik nu eindelijk aangekomen op het punt waar alles om draait: de uitkomsten van mijn onderzoek!

Allereerst wil ik vermelden, dat de reacties op de vragenlijsten op zich positief zijn.

Ouders, die meededen, zijn erg geïnteresseerd. Ik heb een kleine 70% van de vragenlijsten voor de ouders ingevuld retour gekregen, wat toch een goed resultaat is voor onze school..

Het is toch een behoorlijke afspiegeling van de gezinnen waaruit onze schoolbevolking voortkomt.

De leerlingen van groep 3 tot en met 8 hebben ze allemaal ingevuld en ingeleverd. Dat resultaat is natuurlijk bereikt doordat ze op school zijn ingevuld.

Ook al mijn collega's (5 mensen) hebben meegewerkt, dus ook dat geeft meerwaarde aan mijn onderzoek. Echter, de vragenlijsten voor mijn collega's bevatten alleen open vragen Dit, om inzicht te krijgen op hun manier van kijken naar het probleem, dat ik centraal stel in mijn onderzoek. Hun kijk op de zaak zou mijn visie kunnen beïnvloeden, doordat zij met dezelfde kinderen op dezelfde school werken.

Alle ingevulde vragenlijsten heb ik verwerkt en daarna voorzien van de geturfde percentages bij alle antwoorden. Dit, om een overvloed aan papier te voorkomen. Op deze manier zijn de vragenlijsten én de resultaten in een keer te lezen.

4.1 De leerlingen

Omdat zij het zijn waar alles om draait geef ik hier eerst een overzicht van de data die de leerlingen betreffen. Ik probeer de belangrijkste samen te vatten in nu volgend overzicht.

	Ja	nee	soms	ligt aan de situatie(soms wel, soms niet)
Voel je je veilig en prettig op onze school?	73%	-	-	27%
Voel je je gewaardeerd door: medeleerlingen	81%	19%	n.v.t.	n.v.t.

GSD2 Ij 2_BoZ_ Marijke Rietveld_meesterstuk_ Op weg naar positieve ouders_mei 2011.

leerkrachten	81%	19%	n.v.t.	n.v.t.
andere ouders	65%	35%	n.v.t.	n.v.t.
je eigen ouders	91%	9%	n.v.t.	n.v.t.
Krijg je wel eens complimentjes?	59%	2%	39%	-
Ook van andere ouders?	41%	7%	52%	-

Tabel nr. 1

Gerelateerd aan welbevinden.

In bovenstaande tabel heb ik de items bij elkaar gezet, die direct te maken hebben met het welbevinden van een kind. Een kind gedijt op warmte (liefde), aandacht en positieve reacties. Als het dat allemaal in voldoende mate (wat ook weer per individu kan verschillen) ondervindt, dan kán een kind zich op een positieve manier ontwikkelen. Kán, want garanties zijn daar nooit voor te geven.

Door de resultaten een kleurtje te geven maak ik duidelijk wat door mij al als positief ervaren wordt (groen). als negatief (rood) en twijfelachtig (oranje).

De tabel geeft aan, dat 73% van de kinderen zich veilig en prettig voelt bij ons op school. Van de overige 27% kinderen voelt niemand zich constant onveilig of onprettig, maar soms wel, soms niet. Met de 73% zich veilig en prettig voelende kinderen zijn we natuurlijk heel blij, maar de resterende 27% baart me wel zorgen. Daar moet aan gewerkt worden.

Het zich soms niet/soms wel veilig en prettig voelen is gerelateerd aan een aantal oorzaken, dat door de kinderen zelf genoemd wordt:

- omdat ik op mijn kop krijg
- het huiswerk is soms vermoeiend
- het ligt eraan wat er gebeurt
- omdat het school is! (een wat onduidelijke reden)
- omdat kinderen soms zakmessen meenemen
- soms is het leuk, soms is de leerkracht gemeen
- rekenen

Als wij als volwassenen dit lijstje doorlezen, denken we al gauw: “ Dit is niet onoverkomelijk! Het valt allemaal wel mee. “ Maar het feit, dat zich niet veilig/prettig voelende kinderen deze

GSD2 Ij 2_BoZ_ Marijke Rietveld_meesterstuk_ Op weg naar positieve ouders_mei 2011.

oorzaken noemen, geeft al aan, dat ze voor een kind soms grote hindernissen op zijn pad zijn.

Voor mij dus een aanwijzing daar interventies op te zetten!

Wat verder opvalt in de tabel, is dat bijna een vijfde deel van onze leerlingen (19%) zich niet **gewaardeerd** voelt door leerkrachten en medeleerlingen en zelfs 35% voelt zich niet gewaardeerd door andere ouders. In een klein dorpje, waar je elkaar dagelijks tegenkomt, is dat een last op je schouders voor gevoelige kinderen.

Dit is zorgelijk, want dit heeft invloed op het zelfvertrouwen van een kind en zijn zelfverzekerdheid. Daardoor wordt ook de ontwikkeling van het kind beïnvloed en ook zijn welbevinden. Iemand, die zich niet gewaardeerd voelt, voelt zich niet prettig en wordt onzeker in zijn doen en laten. Hij vraagt zich steeds af of hij het wel goed doet of niet. Ook in deze richting zullen er dus interventies moeten plaatsvinden!

Kinderen voelen zich echt gewaardeerd als ze **complimentjes** krijgen. Van hun eigen ouders krijgt 59% van de kinderen complimenten en 2% zegt nooit een complimentje te krijgen. De resterende 39% krijgt soms een complimentje. Complimenteren maakt kinderen zekerder en zorgt voor een blij gevoel. Hun welbevinden groeit en daardoor zullen er ook minder gedragsproblemen zijn en minder kans op conflicten. Ze zullen nog meer complimenten willen krijgen als ze ontdekken, dat dat een blij gevoel geeft en ze zullen trots zijn op zichzelf

	boos	verdrietig	begrijpt het	doet me niets
Hoe voel je je als je straf krijgt?	9%	34%	41%	19%
Hoe voel je je als andere ouders je terechtwijzen ?	20%	10%	51%	20%
Hoe voel je je als je niet mee mag spelen ?	23%	48%	n.v.t.	30%

Tabel nr. 2

Gerelateerd aan (soms negatieve) gevoelens.

GSD2 Ij 2_BoZ_ Marijke Rietveld_meesterstuk_ Op weg naar positieve ouders_mei 2011.

Ook in deze tabel geven de kleurtjes aan hoe ik de resultaten ervaar: positief (groen) en negatief (rood).

Het aantal kinderen, dat wel eens straf krijgt, reageert daar natuurlijk niet allemaal hetzelfde op. Van die 75% kinderen begrijpt een groot deel wel waarom het straf krijgt, maar ook een groot deel is daar verdrietig over. Bijna een vijfde deel van de kinderen die straf krijgen, zegt dat het hen niets doet. Ook dat baart me zorgen: maakt straf geen indruk meer? Dat is een slecht teken! Het valt me trouwens op, dat een aantal kinderen ook zonder gevoel reageert op terechtwijzen en buitengesloten worden. Hoe komt dat? Wat is daarvan de oorzaak? Dat een kind begrijpt waarom het terechtgewezen wordt is mij wel duidelijk. De meeste kinderen weten heel goed waar ze mee bezig zijn. In feite aanvaarden ze hun straf dan als zijnde rechtvaardig.

4.2 De ouders

Mijn onderzoeksvraag richt zich voor een heel belangrijk deel op de ouders. Om te peilen hoe ouders onze leerlingen benaderen was het nodig ook de leerlingen te ondervragen via de vragenlijsten. De antwoorden maken duidelijk, dat er nog veel ten goede veranderd kan worden!

Om daar mee aan de slag te kunnen gaan, moeten we eerst de bevindingen van de ouders aan de orde stellen en analyseren.

	ja	nee	soms (wel, soms niet)
Wijst u terecht bij gedragsproblemen?	80%		20%
Complimenteert u bij goed gedrag?	100%		
Negatief gedrag beantwoord met compliment over goed gedrag?	42%	16%	42%
Nagedacht over complimenteren i.p.v. terechtwijzen?	12%	15%	73%

Tabel 3.

Gerelateerd aan oudergedrag.

GSD2 Ij 2_BoZ_ Marijke Rietveld_meesterstuk_ Op weg naar positieve ouders_mei 2011.

De reacties van de ouders zijn op mij vrij positief overgekomen. Veel ouders zijn op een positieve manier bij het gedrag van hun kind betrokken. Ze complimenteren met [goed gedrag](#) en proberen terechtwijzen om te buigen in [complimenteren](#) met eerder goed gedrag. Opmerkelijk vind ik het, dat veel ouders negatief gedrag al proberen op een positieve manier (complimenteren) te beïnvloeden, maar daar kennelijk niet over nagedacht hebben, zoals uit de tabel hier boven blijkt. Het percentage, dat er niet over heeft nagedacht (73%) is erg hoog ten opzichte van het percentage ouders dat complimenteert met goed gedrag in plaats van terechtwijzen (42%). Sommige ouders reageren waarschijnlijk met hun gevoel en hoeven niet na te denken over hun positieve of negatieve manier van reageren. Zij reageren intuïtief zo positief mogelijk.

Het terechtwijzen na probleemgedrag gebeurt heel veel. Naar mijn mening kan dat ook nooit helemaal verdwijnen, omdat er soms dingen gebeuren waar je heel erg van schrikt. Je eerste reactie zal dan vaak toch een negatieve reactie zijn! Zo zal het ook de ouders vergaan. Ik heb daar alle begrip voor. Daarom heb ik sommige resultaten in de tabel ook niet van een kleurtje voorzien. Die resultaten zijn voor tweeërlei uitleg vatbaar en voor beide is wat te zeggen.

Belangrijk is nu, dat ik kan gaan bewerkstelligen, dat ouders die negatieve reactie gaan ombuigen naar een positieve benadering van het kind. Teruggrijpen op goed gedrag in zo'n zelfde eerdere situatie bijvoorbeeld. Maar aan oplossingen/interventies kom ik later toe. Eerst wil ik nog graag de invloed van de verschillende manieren van reageren op probleemgedrag bekijken. De invloed, die dat heeft op de ouders. Is er een samenhang tussen welbevinden en gedane actie?

	Terechtwijzen	Complimenteren	Maakt niet uit.
Waar voelt u zich 't beste bij?	14%	79%	7%
Wat heeft beste resultaat?	21%	64%	14%

Tabel 4.

Gerelateerd aan handelen/welbevinden ouders.

Om aan te kunnen tonen, dat een positieve benadering naar twee kanten zijn uitwerking heeft, heb ik ook de ouders gevraagd waar zij zich prettig bij voelen. Een bepaalde handelwijze slaat pas aan als iedere betrokkene er achter staat en zich er prettig bij voelt. Uit bovenstand tabelletje blijkt, dat complimenteren voor de ouders een prima handelwijze is.

GSD2 Ij 2_BoZ_ Marijke Rietveld_meesterstuk_ Op weg naar positieve ouders_mei 2011.

Nieuwsgierig ben ik er ook naar of ouders zich ervan bewust zijn hoe hun kind zich voelt na terechtgewezen of gecompimenteerd te zijn door een andere ouder en hoe voelen zij zich zelf als hun kind terechtgewezen wordt door een buitenstaander?

Uw kind wordt terechtgewezen door een andere ouder.	Onveilig (kind) Aangesproken /bekritiseerd (ouder)	verdrietig	Agressief (boos)	Reageert niet (doet me niets)	Anders, nl....
Hoe voelt uw kind zich?	12%	27%	8%	15%	38% *
Hoe voelt u zich?	28%		6%	11%	56% +

Tabel 5.

Gerelateerd aan gevoelens ouder en kind.

(Na terechtwijzing door andere ouder.)

Een groot percentage van de ondervraagden (ouders én kinderen) reageerde anders dan op de reeds aangegeven manieren. Daarom hier een aanvulling.

De ouders gaven het volgende aan over de reactie van hun kind:

- * reageert achteraf als we thuis zijn
- * komt er thuis over praten en denkt erover na
- * verontwaardigd
- * gelaten
- * doet wat er gezegd wordt; ik weet niet wat hij/zij daarbij voelt
- * luistert meestal wel

Bij hun eigen reacties vulden de ondervraagde ouders nog aan;

- + persoon begeeft zich in de familiesfeer
- + goed: ze moeten ook naar anderen luisteren
- + gesteund
- + ligt aan de situatie
- + mag als 't nodig is
- + werkt soms beter als een ander het zegt
- + doet me niet veel: een ander mag mijn kind ook terechtwijzen
- + als ze iets stouts heeft gedaan, wat ik niet heb gezien, mag er best iets gezegd worden.

GSD2 Ij 2_BoZ_ Marijke Rietveld_meesterstuk_ Op weg naar positieve ouders_mei 2011.

Het valt me op, dat de meeste ouders goed in de gaten hebben wat een terechtwijzing door een andere ouder met hun kind doet. Op enkele ouders uitgezonderd. Ongeveer 1 op de 10 ouders doet het niets dat hun kind wordt aangesproken op zijn gedrag door een andere ouder. Dat komt op mij ongeïnteresseerd over. Het lijkt of er weinig gevoel bij komt kijken voor de beleving van je eigen kind.

Wat me wel heel erg meevalt, zijn de reacties die kwamen op het kopje “ Anders.”

Veel ouders hebben er geen bezwaar tegen als een ander zijn/haar kind terecht wijst en de redenen, die ze daarvoor geven zijn ook duidelijk en goed aangegeven. Prima verwoord!

Bovenstaande tabellen en de daarin verwerkte gegevens uit de vragenlijsten geven de voor mij belangrijkste reacties en emoties weer die spelen in de leefwereld van onze leerlingen. Alle vragenlijsten heb ik als bijlage bijgevoegd en in de lijsten zelf heb ik de resultaten van het onderzoek in percentages weergegeven.

4.3 Mijn collega's

Resteert nu de vragenlijst voor mijn collega's. Omdat twee van onze teamleden geen eigen vaste groep hebben, was het best moeilijk de vragen te beantwoorden. Het is voor hen moeilijk te constateren of kinderen buitengesloten worden of gepest worden. Ze hebben zo goed mogelijk geprobeerd te antwoorden en de antwoorden van ons team heb ik op een vragenlijst verwerkt. Omdat het open vragen zijn, kan ik daar geen tabellen met percentages van maken.

De bewerkte vragenlijst voeg ik toch hier in, in plaats van in de bijlage, omdat deze lijst een beeld geeft van de kijk van mijn collega's op de leerlingen en van de manier waarop ze met hen omgaan.

Vragenlijst collega's i.v.m. meesterstuk GSD2, Ij.2, BoZ, Marijke Schenke-Rietveld.

[Uitgewerkte vragenlijst.](#)

GSD2 Ij 2_BoZ_ Marijke Rietveld_meesterstuk_ Op weg naar positieve ouders_mei 2011.

Zou je voor mij willen reageren op de volgende vragen?

1. Heb je kinderen in de groep die buitengesloten worden?
 - Eerst wel, maar na de anti-pestweek niet meer.
 - Heb niet de indruk dat kinderen echt buitengesloten worden.
 - Soms.
 - Volgens sociogram worden sommige kinderen verstoten door de groep (is in de dagelijkse omgang niets van te merken).

2. Heb je kinderen in de groep, die door andere ouders onheus bejegend worden?
 - Wel een agressieve ouder (mondeling, niet lichamelijk).
 - Ouders bemoeien zich soms met zaken, die ze beter aan de leerkrachten over kunnen laten.
 - Soms.

3. Mogen sommige kinderen van hun ouders niet met andere kinderen in de groep omgaan?
 - Gebeurt wel.
 - Woensdag mag X niet met Y spelen.
 - Mij niet bekend.

4. Merk je het als een leerling in jouw groep door een andere ouder terechtgewezen is op een onplezierige manier en waaraan merk je dat?
 - Ja, ze vertellen wat er gebeurd is of komen huilend of terneergeslagen binnen.
 - Leerling is soms boos of ontdaan.
 - Zit stil in een hoekje en vertelt het aan me.
 - Leerlingen zijn verdrietig.

5. Hoe reageren jouw leerlingen op straf?
 - Balen, maar weten consequenties, dus doen wat gevraagd wordt.
 - Soms weglopen om er onderuit te komen.

GSD2 Ij 2_BoZ_ Marijke Rietveld_meesterstuk_ Op weg naar positieve ouders_mei 2011.

- Willen er onderuit komen.
 - Soms boos als ze het gevoel hebben onterecht te zijn behandeld.
 - Positief: probeer om te zetten in goed gedrag- dikke duimenkaart.
6. Hoe reageren jouw leerlingen op complimenten?
- Je ziet ze groeien.
 - Sommigen geven aan, dat het ze niet uitmaakt als een ander een compliment krijgt.
 - Meestal reageren ze goed.
7. Kun je terechtwijzen ombuigen in complimenteren met eerder goed gedrag?
- Ja, maar soms zit je aan je tax en is 't moeilijker; soms ook hardleerse leerlingen.
 - Benoem dat ik 't jammer vind, maar ook heb gezien, dat 't kind 't wel kan.
 - Benoem wat je verlangt: compliment moet niet inhoudsloos worden.
 - Gebruik ik zeker.
8. Heb je die mogelijkheid wel eens overwogen of gebruikt?
- Positieve insteek werkt goed- toch eerst benoemen.
 - Gebruik ik regelmatig.
 - Kids'Skills + oplossingsgerichte gesprekken aan de hand van de 7-stappendans.
9. Ken je de werkwijze oplossingsgericht werken en zo ja, maak je er dan wel eens gebruik van?
- Ken 't wel, maak soms onbewust gebruik van elementen eruit, maar niet ingeslepen.
-
- Gehoord van collega's, maar nog niet gepraktiseerd.
 - Samen met de kinderen oplossingen zoeken en ze bewust maken.
10. Voelen leerlingen zich genegeerd in jouw groep? Hoe merk je dat?
- Nee, goed contact en goede sfeer.
 - Soms als ze alleen in de hoeken zijn tijdens het kiezen.
 - Nee.
11. Voelen leerlingen in jouw groep zich geaccepteerd? Hoe merk je dat?

GSD2 Ij 2_BoZ_ Marijke Rietveld_meesterstuk_ Op weg naar positieve ouders_mei 2011.

- Nee, niet allemaal. aantal sterke persoonlijkheden die moeilijk aansluiting vinden.
- Ik denk 't wel.
- Sommige kinderen vragen veel steun en aandacht: weten zich nog niet genoeg geaccepteerd in de groep.
- Ja, ze zijn vrolijk en blij.
- Ja, ook door 't zonnetje van de week; iedereen kan zichzelf zijn.

12. Heb je leerlingen in jouw groep, die gepest worden?

- Goed over gesproken tijdens de anti-pestweek. Dat maakte veel indruk.
- Wel plagen. pesten is niet bekend.
- Denk 't niet : aantal kinderen denkt van wel. Definitie pesten?
- Nee.

Gemaakte opmerking:

Het belangrijkste is, dat elke leerling zich veilig voelt en met plezier naar school gaat!

4.4 Mijn eigen inbreng

Zelf heb ik de vragenlijst niet ingevuld, omdat dit onderzoek voor mijn standpunt en mening staat. Wel wil ik nog opmerken, dat ik in mijn groep ook een sociogram heb gemaakt naar aanleiding van het gedrag van een leerling in mijn groep (maart 2011) en daar kwam uit, dat verschillende kinderen niet positief en niet negatief werden gekozen. Ze worden bestempeld als verstoten. In de dagelijkse omgang is daar (nog) niets van te merken. Deze kinderen zijn in de groep volledig geaccepteerd.

GSD2 Ij 2_BoZ_ Marijke Rietveld_meesterstuk_ Op weg naar positieve ouders_mei 2011.

De resultaten van bovenstaande vragenlijst geven aan, dat elke leerkracht open staat voor zijn leerlingen en zich ook interesseert voor het wel en wee van de kinderen. Kinderen kunnen bij hen terecht met problemen en verdrietige dingen, maar ook met leuke dingen en vragen. Ik mag wel zeggen, dat wij de kinderen op een zo prettig mogelijke en ontspannen manier proberen te begeleiden door hun schooltijd. De meeste kinderen durven zich ook te uiten naar ons toe en ik hoop, dat het contact onderling zo zal blijven.

Graag zou ik zien, dat de oplossingsgerichte werkwijze door iedereen gehanteerd wordt. Uit het onderzoek blijkt, dat men wel wat er uit gebruikt, maar slechts te hooi en te gras. Een enkele collega heeft wat twijfels over de positieve benadering. Ik hoop, die twijfels te kunnen wegnemen.

5. Antwoorden op mijn onderzoeksvraag en daaruit voortvloeiende conclusies

Mijn onderzoeksvraag is de volgende:

Ik onderzoek de opstelling van ouders t.o.v. andere dan hun eigen kinderen, omdat ik naar aanleiding van de uitkomsten van mijn onderzoek interventies wil ondernemen waardoor ik kan bereiken dat kinderen in het algemeen positief benaderd worden, teneinde te bewerkstelligen dat alle kinderen zich veilig en geaccepteerd voelen.

De ingevulde vragenlijsten en de verwerking van de antwoorden van ouders, leerlingen en collega's hebben mij veel informatie opgeleverd.

Uit de antwoorden blijkt, dat het grootste deel van onze schoolbevolking zich bij ons *veilig en prettig* (ik beschouw dit als geaccepteerd) voelt. Het percentage is 73% van de leerlingen. Dit betekent echter ook, dat de rest, 27%, zich niet altijd veilig en/of prettig voelt. Dat is de groep die mijn aandacht nodig heeft. Als oorzaken worden er verschillende dingen genoemd, die niet zo ernstig overkomen, maar in de ogen van een kind zijn ze dat klaarblijkelijk wel. (Zie reactie onder tabel 1 op pag.....)Deze feiten zorgen ervoor, dat het welbevinden van een kind vermindert en soms zelfs helemaal weg is!

Het valt me wel positief op, dat nergens genoemd wordt, dat een kind zich echt *negatief benaderd* voelt. Wel, dat het soms "op z'n kop krijgt." Dat is het moment dat het welbevinden weg is, maar normaal gesproken is er niets aan de hand. Volgens de vragenlijsten zijn er geen kinderen, die constant ongelukkig zijn en niet naar school willen. Toch iets, waar we best een beetje trots op mogen zijn!

Over de opstelling van de ouders ten opzichte van de kinderen ben ik ook wijzer geworden. Van onze leerlingen wordt 30% wel eens *terechtgewezen door andere ouders dan hun eigen* ouders. Bij 39% van de kinderen gebeurt dat een enkel keertje. De meeste kinderen begrijpen het wel (51%), maar er zijn er ook die er verdrietig (20%) of boos om worden (10%). Een vijfde deel van de terechtgewezen kinderen doet het niets. Bij meerdere vragen is een dergelijk antwoord gegeven. Ik vind het toch zorgwekkend, dat het sommige kinderen niets doet als ze gecorrigeerd of terechtgewezen worden. Het is of het langs hen af glijdt en ze geen gevoel hebben.

Complimentjes krijgen ze allemaal graag van hun ouders! Daar worden ze blij en trots van. Al zijn er ook kinderen die dat niets doet. Gelukkig maar heel weinig (7%), maar toch een

GSD2 Ij 2_BoZ_ Marijke Rietveld_meesterstuk_ Op weg naar positieve ouders_mei 2011.

vreemde zaak. De complimenten van anderen zijn ook welkom. Ook dan voelen de meeste kinderen zich blij of trots.

De meeste kinderen voelen zich ook gewaardeerd door de andere leerlingen, leerkrachten, eigen ouders en andere ouders. Eigenlijk het minst door andere ouders (65%), maar het meest door hun eigen ouders (91%)..Niet gewaardeerd door hun eigen ouders voelt 9% zich en dat is ook geen goede zaak.

Door andere ouders voelt 35% zich niet gewaardeerd. Ook niet prettig, maar minder belastend dan je door je eigen ouders niet gewaardeerd te voelen. Toch een duidelijk aandachtspunt, *want hierin kan de kiem liggen voor een negatieve benadering door andere ouders.*

De conclusies (en mijn interventies daarop)die ik kan trekken uit de antwoorden op mijn vragen:

1. Veel kinderen voelen zich veilig, maar een deel niet en daar moeten we aan werken. Ik denk aan oplossingsgerichte gesprekken met die kinderen en ook aan interventies om hechtere groepen te creëren.
2. Sommige kinderen voelen zich niet voldoende gewaardeerd en ook daar moeten we mee aan de slag. Zorgen voor meer zelfvertrouwen en gevoel van eigenwaarde. Via oplossingsgerichte gesprekken een plan maken. (Kids'Skills gebruiken).
3. Veel ouders benaderen hun kinderen en anderen al positief, maar dat kan nog beter! Ik ga stappen ondernemen om de ouders daar meer over te vertellen en ze handvatten aanreiken daar mee om te gaan. Dit werkt ook positief op punt 1 en 2.
4. Ik ga de ouders een verslag sturen over de onderzoeksresultaten en hoe we die nog beter kunnen krijgen. Dit nog voor de zomervakantie. De ouders zijn al goed bezig met positieve benadering., maar als ze er bewust mee bezig zijn, gaat het nog beter en doelgerichter.
5. Geïnteresseerde ouders de mogelijkheid bieden over oplossingsgericht werken te lezen en zich erin te bekwamen als ze dat willen.
6. Na de zomervakantie de ouders even opfrissen over positief benaderen en dan voor de herfstvakantie weer een vragenlijst om te kijken of er vooruitgang is geboekt.

6. Evaluatie

Reflectie op mijn onderzoeksresultaten.

Uit mijn onderzoek is naar voren gekomen, dat meer kinderen zich veilig en prettig voelen op onze school dan ik heb aangenomen. Dat is een positief resultaat. Dat neemt niet weg, dat er een kleine groep is, die zich niet altijd zo voelt. Daar moeten we aan blijven werken.

Veel kinderen zijn ook gevoelig voor waardering en complimenten. Ze ontvangen die allemaal graag, op een enkeling na die er niets om geeft.

Ook dat : het doet er niet toe, is een punt van zorg. Een kind moet gevoelens kunnen uiten om zichzelf te kunnen zijn en als je alles van je af laat glijden is het alsof je gevoelloos bent.

Gevoelens moeten niet weggestopt worden, maar moet je kunnen laten zien of kunnen bespreken.

Ik heb me niet voor niets zorgen gemaakt, maar zie het nu toch wat zonniger in dan verwacht.

Wat me ook opviel bij de vragenlijsten voor de ouders is het feit, dat weinig mensen er problemen mee hebben als een andere ouder hun kind ergens op aanspreekt. De redenen, die ze daarvoor aanvoeren zijn heel plausibel en die getuigen ook wel van vertrouwen in elkaar. Ik denk, dat dat een gevolg is van het leven in een kleine gemeenschap waar iedereen elkaar kent en dagelijks spreekt. Dit vind ik een positief kenmerk van deze groep mensen!

Positief is ook, dat mijn invloed merkbaar is op het gebied van positief benaderen. Sinds de tweedaagse Oplossingsgericht werken ben ik daar mee bezig en het werkt door op de ouders en de kinderen. Het is een prettige manier van met elkaar omgaan en je bent niet meer bezig met wat fout ging in het verleden, maar met het goede in het heden en de toekomst.

Dit onderzoek heeft een positief licht geworpen op mijn onderzoeksdomein. Van tevoren had ik het gevoel, dat er veel negatieve reacties uit de antwoorden zouden komen. Dat is me meegevallen. Er moeten inderdaad acties ondernomen worden (interventies plaatsvinden) maar dat is ook de bedoeling. Een school is een zich steeds veranderende leefomgeving en dat vraagt voortdurend aanpassingen van ons. Ieder kind brengt zijn eigen karakter, gedrag en eventuele problemen mee en dat vraagt onze aandacht en soms aangepaste zorg. Gelukkig is er ook veel vrolijkheid op school en draait niet alles om problemen en zorg. Humor is een belangrijk goed in de omgang met kinderen, ouders en collega's en dat houdt het schoolleven leuk en uitdagend.

Ik heb van mijn onderzoek geleerd, dat je duidelijk moet zijn; dat je er goed de tijd voor moet nemen om het onderzoek voor te bereiden en te verwerken; dat het niet altijd om grote

GSD2 Ij 2_BoZ_ Marijke Rietveld_meesterstuk_ Op weg naar positieve ouders_mei 2011.

problemen hoeft te gaan; dat je de situatie zelf zorgelijker kunt inzien dan het eigenlijk is. Ook heeft het mij geleerd, dat onderzoek leuk is en je een stuk wijzer maakt. Je kunt er anderen mee helpen doordat ze zich kunnen uiten, maar je kunt anderen ook helpen door iets te doen met de resultaten van het onderzoek. Er zitten dus heel veel kanten aan, die je ontdekt bij het uitdenken en uitvoeren ervan. Een heel leuke klus!

7. Nawoord

Aan het eind van mijn onderzoeksverslag wil ik zeggen, dat dit onderzoek met plezier door mij is gedaan. Ik ben blij te kunnen zeggen, dat veel resultaten positief zijn en uitnodigen tot meer kennis delen met de ouders over positieve benadering en oplossingsgericht werken.

In de afgelopen twee jaar heb ik ouders met opvoedingsproblemen al geadviseerd te kijken naar het positieve in hun kind en daar aandacht aan te schenken in plaats van stil te blijven staan bij de problemen. Deze aanpak heeft al duidelijk vruchten afgeworpen. Het is motiverend te horen, dat psychologen ook deze benadering aanbevelen.

Dit onderzoek had niet plaats kunnen vinden zonder alle ouders, leerlingen en collega's die mee gewerkt hebben aan dit onderzoek en hun belangstelling en steun tijdens mijn studie. Ik dank hen allen heel hartelijk voor alles wat ze voor me deden en nog steeds doen!

Ook mijn medestudenten dank ik heel hartelijk. Veel heb ik van jullie geleerd in de afgelopen twee jaar en door jullie ben ik me ook een mens gaan voelen, dat er mag zijn. Ik kom meer voor mezelf op, durf mijn mening te geven en luister graag naar jullie tijdens discussies en presentaties. Ik steek daar veel van op. Ook heb ik veel bewondering voor de manier waarop jullie allemaal met jullie werk bezig zijn. Iedereen is erg betrokken en voelt zich verantwoordelijk voor zijn klas/groep/ cliënten. Ik voel bij iedereen warme betrokkenheid in zijn of haar dagelijkse praktijk. Ik zal jullie verhalen en casussen missen! Nogmaals hartelijk dank voor jullie inzet en meedenken.

Natuurlijk dank ik onze begeleiders Piet Koppejan en Willy van de Meeberg en alle andere begeleiders van de afgelopen 10 modules. Zonder jullie was ik niet zo ver gekomen. Door de enthousiaste manier waarop jullie ons kennis hebben laten maken met dingen als oplossingsgericht werken; positief benaderen, handelingsgericht werken, weerbaarheid, psychopathologie , drama enz. heb ik op mijn oude dag nog heel veel opgestoken en voel me weerbaarder en zekerder in de groep en in ons team. Ik durf veel meer aan te pakken en anderen van advies te dienen of te helpen. Iets dat ik hiervoor zelden of nooit deed. Alleen moet ik nog leren nee te zeggen! Dat breekt mij telkens weer op: ik cijfer mezelf nog steeds weg als zijnde niet belangrijk en kom dan zelf in de knoei met mijn werk. Misschien is daar ook een opleiding voor?

In elk geval: iedereen heel hartelijk dank voor deze twee leerzame, gezellige en soms ook verdrietige jaren. We hebben toch van alles meegemaakt samen en zijn daardoor een hechte groep geworden. Het ga jullie allemaal goed!! Hopelijk komen we elkaar nog eens tegen!

Marijke Schenke-Rietveld, 29 mei 2011.

8. Literatuurlijst

- Cauffman & Dick J. van Dijk: *Handboek oplossingsgericht werken in het onderwijs*. Boom onderwijs.
- Donk, C. van der Bas van Lanen (2009) : *Praktijkonderzoek in de school*. Uitgeverij Coutinho, Bussum.
- Durrant, M. (2007) : *Creatieve oplossingen bij gedragsproblemen op school*. Garant, Antwerpen/Apeldoorn.
- Furman, B.Tapani Ahola (2007) : *Reteaming, oplossingsgericht werken als veranderstrategie*. Nelissen, Barneveld
- Hemels, I.(2010); *Preventie van gedragsproblemen in de klas*. Balans magazine, 2010 (nr.7), pag. 44,45,46,47.
- *Negeren maakt ziek*, naamloos nieuwsartikel in Didaktief ,2010 (nr.7) pag. 14,15.
- Jeninga, J.: *Professioneel omgaan met gedragsproblemen*. HB Uitgevers.
- Kallenberg T., Koster B., Onstenk J., & Scheepsma W. (2007): *Ontwikkeling door onderzoek. Een handreiking voor leraren*. Baarn, Utrecht, Zutphen: Thieme Meulenhoff.
- Mahlberg K., Maud Sjoblom : *Oplossingsgericht onderwijzen. Naar een gelukkiger school*. Fontys-OSO-reeks.
- Pameijer, N., Tanja van Beukering, Sonja de Lange: *Handelingsgericht werken: een handreiking voor het schoolteam*. Acco Leuven/Den Haag
- Pameijer, N. en Tanja van Beukering: *Handelingsgericht werken: een handreiking voor de intern begeleider. Samen met leraar, ouders en kind aan de slag*. Acco Leuven/Den Haag
- Peters, E.: *Vriendschap beschermt kind tegen stress*. Proefschrift (juli 2010).
- .Ryckaert ,L.(2005): *Omgaan met ouders*. Lannoo Campus, Leuven
- Rapport Universiteit van Amsterdam en Scoop, Zeeuws Instituut voor sociale en culturele ontwikkeling, 2008.
- Unicef : *De rechten van het kind*. Geraadpleegd in maart 2011 op : <http://www.unicef.nl>

9. Bijlagen:

9.1 Vragenlijst leerlingen: met uitwerking antwoorden.

Vragenlijst leerlingen i.v.m. onderzoek voor meesterstuk Marijke Rietveld
[Uitgewerkte vragenlijst. \(In percentages\).](#)

1. Krijg je wel eens straf als je je niet goed gedraagt?
☐ ja 75%
☐ nee 25%
2. Hoe voel je je dan? ☐ boos 9%
☐ verdrietig 34%
☐ doet me niets 16%
☐ begrijp, dat ik straf krijg 41%
3. Krijg je wel eens complimentjes? ☐ ja 59%
☐ nee 2%
☐ soms 39%
4. Hoe voel je je dan? ☐ blij 59%
☐ trots 34%
☐ doet me niets 7%
5. Wordt je wel eens terechtgewezen door andere volwassen mensen dan je ouders? ☐ ja 30%
☐ nee, . nooit 31%
☐ een enkele keer 39%

GSD2 Ij 2_BoZ_ Marijke Rietveld_meesterstuk_ Op weg naar positieve ouders_mei 2011.

6. Hoe voel je je dan? ☐ boos 20%
 ☐ verdrietig 10%
 ☐ doet me niets 20%
 ☐ ik snap het wel 51%
7. Mag je wel eens niet meespelen? ☐ ja 49%
 ☐ nee 13%
 ☐ soms 38%
8. Mogen andere kinderen soms niet met jou spelen van hun ouders?
 ☐ nee, nooit 52%
 ☐ ja 10%
 ☐ soms 38%
9. Hoe voel je je als je niet mee mag doen? ☐ verdrietig 48%
 ☐ boos 23%
 ☐ doet me niets 30%
10. Krijg je wel eens complimenten van andere ouders? ☐ ja 41%
 ☐ nee 7%
 ☐ soms 52%
11. Hoe voel je je dan? ☐ blij 60%
 ☐ trots 31%
 ☐ doet me niets 9%
12. Vind je dat andere ouders jou mogen terechtwijzen?
 ☐ ja 24%
 ☐ nee 30%
 ☐ ligt aan de situatie 46%
13. Voel jij je prettig en veilig op onze school? ☐ ja 73%
 ☐ nee
 ☐ soms wel, soms niet 27%
14. Waar ligt dat aan? (schrijf hier zelf je antwoord op)
- Ja: - omdat de mensen hier lief zijn (juffen en meesters)
 - ik vertrouw mijn juf en ze is lief
 - omdat het leuk is
 - omdat ik vriendinnen heb
 - je kent de kinderen goed en je kunt alles tegen de juf zeggen
 - hier wordt aan je gedacht en het is klein en gezellig
 - juffen en meesters zijn superaardig
 - de juffen en meesters zeggen er wat van als ik gepest word
 - door de spelletjes, dat is superleuk
 - omdat meester J. er is
 - voel me gewoon veilig!
 - Gewoon, er zijn leuke kinderen en juffen en meesters

GSD2 Ij 2_BoZ_ Marijke Rietveld_meesterstuk_ Op weg naar positieve ouders_mei 2011.

- Meestal heb ik op het schoolplein wel iemand die met me wil spelen en anders heb ik zin om alleen een beetje te zitten op het muurtje

Soms wel, soms niet:

- omdat ik op mijn kop krijg
- huiswerk is soms vermoeiend
- ligt eraan wat er gebeurt
- omdat het school is!
- soms nemen kinderen zakmessen mee
- soms is het leuk, soms is de juf gemeen
- ligt aan rekenen

15.Voel je je gewaardeerd door de andere kinderen? O ja 81%
O nee 19%

16.Voel je je gewaardeerd door de meesters en juffen? O ja 81%
O nee 19%

17.Voel je je gewaardeerd door je ouders? O ja 91%
O nee 9%

18.Voel je je gewaardeerd door andere ouders? O ja 65%
O nee 35%

Misschien ben ik dingen vergeten te vragen waar je toch wat over kwijt wilt. Die dingen mag je hieronder schrijven. Je hoeft je naam er niet bij te zetten. Anoniem noemen ze dat. Je kunt dan vrijer opschrijven wat je dwars zit. Ik gebruik je gegevens voor mijn onderzoek, maar vermeld daarbij geen namen. Mocht je toch ergens over willen praten, dan kun je dat tegen me zeggen of mailen of een briefje geven. Dan maken we een afspraak. Heel hartelijk dank voor je medewerking!

Marijke Schenke-Rietveld,
Meesterstuk gedragsspecialist, GSD2 , Ij2, BoZ

Naar aanleiding van deze laatste opmerkingen mijnerzijds kwam er niet veel reactie.

Twee reacties over klokkijken, dat sommige kinderen erg moeilijk vinden. Ook een reactie, dat iemand nog iets kwijt wil, maar het naar me zal mailen. (is nog niet gebeurd)

GSD2 Ij 2_BoZ_ Marijke Rietveld_meesterstuk_ Op weg naar positieve ouders_mei 2011.

Een kind wilde nog laten weten, dat hij straf had gehad ,omdat hij op het dak van de garage was geklommen.

9.2: Vragenlijst ouders met uitwerking antwoorden.

Vragenlijst ouders t.b.v. onderzoek meesterstuk Marijke Rietveld, GSD2, Ij 2,BoZ
Uitgewerkte vragenlijst. (Uitkomsten in percentages).

1. Heeft uw kind wel eens gedragsproblemen?
 - ☐ ja 31%
 - ☐ nee, ga door naar vraag 3 23%
 - ☐ soms 46%
2. Wijst u uw kind dan terecht?
 - ☐ ja 80%
 - ☐ nee, ik negeer het
 - ☐ soms wel, soms niet 20%
3. Complimenteert u uw kind wel eens met goed gedrag?
 - ☐ ja 100%
 - ☐ nee
 - ☐ soms
4. Heeft u negatief gedrag wel eens beantwoord met een compliment over goed gedrag?
 - ☐ ja 42%
 - ☐ nee, nog nooit 16%
 - ☐ soms 42%
5. Hoe reageert uw kind op een terechtwijzing?
 - ☐ rustig, aanvaardt het 62%
 - ☐ agressief 18%
 - ☐ negeert het 20%
6. Hoe reageert uw kind op complimentjes?
 - ☐ blij 79%
 - ☐ met goed gedrag 14%

GSD2 Ij 2_BoZ_ Marijke Rietveld_meesterstuk_ Op weg naar positieve ouders_mei 2011.

O geen duidelijke reactie 7%

7. Heeft u er wel eens over gedacht uw kind te complimenteren over eerder getoond goed gedrag in plaats van terecht te wijzen over negatief gedrag?

O nee, nog nooit 12%

O ja, incidenteel 15%

O ja, regelmatig 73%

8. Heeft u deze handelwijze wel eens uitprobeerde? O nee, nog nooit 11%
O ja, zo vaak mogelijk 31%
O ja, af en toe 58%

9. Wat heeft volgens u het beste resultaat? O terechtwijzen 21%
O complimenteren 64%
O maakt niet uit 14%

10. Wat voelt voor uzelf prettiger? O terechtwijzen 14%
O complimenteren 79%
O maakt niet uit 7%

11. Wordt uw kind wel eens door andere volwassenen terecht gewezen?
O ja 42%
O nee, nooit 8%
O soms 50%

Opmerking bij ja: sommige kinderen worden door opa/oma opgevangen en die nemen dan de rol van opvoeder voor even over!

12. Zo ja/soms : Hoe voelt uw kind zich daaronder?
O onveilig 12%
O verdrietig 27%
O wordt agressief 8%
O reageert niet (uiterlijk) 15%
O anders, namelijk 38%.....
.....

Opmerkingen bij anders:

- reageert achteraf als we thuis zijn

- komt er thuis over praten en denkt erover na

-verontwaardigd

-gelaten

-doet wat er gezegd wordt; weet niet wat hij/zij voelt

-neemt meer aan van andere personen: is onder de indruk

-luistert meestal wel

13. En hoe voelt u zich daaronder? O aangesproken/bekritiseerd 28%
O verdrietig
O boos 6%

GSD2 Ij 2_BoZ_ Marijke Rietveld_meesterstuk_ Op weg naar positieve ouders_mei 2011.

- ☐ doet me niets 11%
- ☐ anders, namelijk 56%.....
-

Opmerkingen bij anders:

- persoon begeeft zich in familiesfeer
- goed: ze moeten ook naar anderen luisteren
- gesteund
- ligt aan de situatie
- mag als 't nodig is!

- werkt soms beter als een ander het zegt
- doet me niet veel: een ander mag mijn kind ook terechtwijzen
- als ze iets stouts heeft gedaan wat ik niet heb gezien, mag er best iets gezegd worden

14. Wijst u zelf wel eens een ander kind terecht?

- ☐ ja 35%
- ☐ nee, nooit
- ☐ alleen als het echt noodzakelijk is 65%

15. Voelt u zich daar prettig bij?

- ☐ ja 28%
- ☐ nee 36%
- ☐ maakt me niet uit 36%

- Opmerkingen bij deze vraag: - het is meer sturen dan terechtwijzen
- zou niet nodig moeten zijn
 - vaak weet 't kind 't wel!

16. Complimenteert u een ander kind wel eens met goed gedrag in plaats van hem terecht te wijzen?

- ☐ ja 69%
- ☐ nee, nooit 4%
- ☐ soms 27%

17. Heeft u er moeite mee als een andere volwassene uw kind terechtwijst?

- ☐ ja 3%
- ☐ nee 24%
- ☐ ligt aan de situatie 72%

18. Vind u het prettig als een andere volwassene uw kind complimenteert?

- ☐ ja, dan voel ik me trots 96%
- ☐ nee
- ☐ maakt me niets uit 4%

19. Bent u zich bewust van het effect dat positief benaderen op een kind heeft?

- ☐ ja 96%

GSD2 Ij 2_BoZ_ Marijke Rietveld_meesterstuk_ Op weg naar positieve ouders_mei 2011.

O nee, nooit over nagedacht 4%

20. Zou het mogelijk zijn voor u een kind in een negatieve situatie positief te benaderen, dus i.p.v. terechtwijzen het complimenteren met eerder positief gedrag?

☐ ja 41%

☐ nee

☐ ligt aan de situatie 59%

21. Ziet u het belang in van een positieve benadering van kinderen?

☐ ja 96%

☐ nee

☐ geen mening 4%

22. Mag uw kind met iedereen spelen?

☐ ja 96%

☐ nee

☐ geen mening 4%

23. Weet u hoe een kind zich voelt dat buitengesloten wordt?

☐ ja 96%

☐ nee, nooit over nagedacht 4%

24. Wilt u eraan meewerken de school- en leefomgeving van onze kinderen veilig en prettig te maken d.m.v. positieve benadering?

☐ ja, dit is ook van belang voor mijn eigen kinderen 100%

☐ nee, ik vind het onzin

☐ geen mening

25. Wat werkt volgens u beter?

☐ terechtwijzen 13%

☐ positief benaderen (complimenteren) 77%

☐ geen mening 10%

Opmerkingen bij deze laatste vraag;

- per kind en situatie verschillend
- op korte termijn en kort en krachtig
- (terechtwijzen)
- complimenteren werkt als het meerdere keren wordt gedaan zodat het kind kan wennen aan deze benadering.

GSD2 Ij 2_BoZ_ Marijke Rietveld_meesterstuk_ Op weg naar positieve ouders_mei 2011.

Hartelijk dank voor het invullen van deze vragenlijst. Graag wil ik u ook de mogelijkheid geven opmerkingen te plaatsen of aanvullingen te geven op mijn vragen/uw antwoorden. U kunt ze hieronder kwijt of op de achterkant.

U kunt alles anoniem schrijven.

Wilt u toch een en ander mondeling toelichten of praten over iets wat hierop betrekking heeft, dan is dat altijd mogelijk. U kunt me mailen, bellen, aanspreken en dan kunnen we een afspraak maken. Al uw gegeven informatie wordt vertrouwelijk behandeld en is alleen bestemd voor mijn onderzoek. Namen worden niet vermeld!!!

Hartelijk dank voor uw betrokkenheid en medewerking!

Marijke Schenke-Rietveld.

Betreft onderzoek meesterstuk GSD2, Ij.2, BoZ.

Opmerking ouder: Soms zijn er situaties waarin positief benaderen erg moeilijk is en kun je alleen terechtwijzen. Vaak werkt een combinatie van belonen en straffen ook goed. Dit is per kind en situatie anders.

GSD2 Ij 2_BoZ_ Marijke Rietveld_meesterstuk_ Op weg naar
positieve ouders_mei 2011.